

BÖLGESEL REKABETTE DIŞ TİCARETİN ÖNEMİ: KONYA ÖRNEĞİ

Ayşe ÇOBAN¹

Orhan ÇOBAN²

Duygu BAYSAL KURT³

M. Aykut USLU⁴

ÖZET

Bu çalışmada 2002-2013 dönemi dikkate alınarak bölgesel rekabet açısından önemli bir gelişme potansiyeline sahip olan Konya'nın dış ticareti analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Konya ili 104 farklı ürün ve 130 ülkeye yaptığı ihracatla İstanbul, İzmir ve Ankara'nın arkasında yer almaktadır. Konya sanayisinde 2002 yılında 517 olan ihracat yapan firma sayısı 2013 yılında 1427'ye yükselmiştir. Benzer şekilde 2002 yılında 431 olan ithalatçı firma sayısı 2013 yılında 1106'ya yükselmiştir. Bu kapsamda 2013 yılında toplam ihracat 1,368 milyar dolar, toplam ithalat ise 1,226 milyar dolar olmuştur.

Taşıt araçları yan sanayisi ve makine teçhizat sektörü Konya imalat sanayisinin en önemli sektörlerinden birisidir. Söz konusu sektör 2013 yılı itibariyle 167 ülkeye çeşitli mamuller ihraç etmekte olup, 2013 yılı ihracatı 204 milyon 461 bin dolar düzeylerinde gerçekleşmiştir. Bu sektörü 187 milyon 477 bin dolarlık ihracatla Makine ve Aksamları izlemektedir. Benzer şekilde ithalatta da birinci sırada imalat sanayi gelmektedir. 2013 yılında Konya'nın gerçekleştirdiği ithalatın % 75'i İmalat sanayi tarafından gerçekleştirilmektedir. Tarım ve hayvancılık sektörünün toplam ithalattaki payı ise % 21 dolaylarındadır. Konya ekonomisinin dış ticaret dengesi incelendiğinde ise 2008, 2009, 2010, 2012 ve 2013 yıllarında ekonominin rekabet gücünün yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Konya, Organize Sanayi Bölgesi, Bölgesel Rekabet, Dış Ticaret, İmalat Sanayi

Jel Kodları: A10, F10, O18

¹ Öğr. Elemanı, Selçuk Üniversitesi, SBMYO, acoban@selcuk.edu.tr

² Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, ocoban@selcuk.edu.tr

³ Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, dbaysal@selcuk.edu.tr

⁴ YL Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, SBE, aykutusu@gmail.com

THE IMPORTANCE OF FOREIGN TRADE IN REGIONAL COMPETITION: THE CASE OF KONYA

ABSTRACT

In this paper, by considering 2002-2013 period, foreign trade of Konya which has a significant development potential for regional competition was analyzed. According to the results, Konya is located behind to Istanbul, Izmir and Ankara with exports of 104 different products to 130 countries. When the number of exporting firms 517 was in Konya industry in 2002, it was 1427 in 2013. Similarly, when the number of importing firms was 431 in Konya industry in 2002, it was 1106 in 2013. In this context, while the total exports were 1.368 billion US dollars in 2013, imports were 1.226 billion US dollars during the same period.

Motor vehicles sub-industry and machinery-equipment sector is one of the most important sectors of the manufacturing industry in Konya. At present, this sector are exporting various products to 167 countries around the world, level of exports was actualized at 204 million 461 thousand US dollars in 2013. Machinery and Accessories industry is followed to this sector with 187 million 477 thousand dollars exports. Similarly, imports of the manufacturing industry were come first. In 2013, 75% of the imports were carried out by the manufacturing industry in Konya. The share of the agriculture and livestock sectors is around 21% in total imports in 2013. When examining the trade balance of Konya economy, power of its competitiveness was seen to be high in 2008, 2009, 2010, 2012 and 2013.

Keywords: Konya, Organized Industrial Zone, Regional Competitiveness, Foreign Trade, Manufacturing Industry

Jel Codes: A10, F10, O18

1. GİRİŞ

Dış ticaretin rekabet ve büyüme üzerine etkileri konusunda literatürde çok sayıda teori ve bu teorilerden hareketle yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, Klasikler tarafından geliştirilmiş olan mutlak üstünlük ve karşılaştırmalı üstünlük teorileri, faktör donatım teorisi, nitelikli işgücü teorisi, teknoloji açığı teorisi, ürün dönemleri teorisi, tercihlerde benzerlik teorisi, ölçek ekonomileri teorisi ve monopolcü rekabet teorisidir. Burada söz konusu teorilerden Adam Smith tarafından geliştirilen mutlak üstünlük teorisi, David Ricardo tarafından geliştirilen karşılaştırmalı üstünlük teorisi ile Eli Heckscher ve Bertil Ohlin tarafından geliştirilen faktör donatımı teorisi ön plana çıkan teorilerdir (Çoban, 2015: 420).

Keynes tarafından literatüre katılan teoride ise bir ekonomide milli gelirin oluşumuna katkı sağlayan faktörler arasında ihracat ve ithalat sayılmaktadır. İhracat ve ithalat dış ticaret kavramı altında ele alınmaktadır. Dış ticaret üzerine yapılan ampirik çalışmalarda ihracat ve ithalat hacmine bağlı olarak şekillenen dış ticaret hacmini büyüme ve rekabet ile sıkı ilişki içinde olduğuna vurgu yapılmıştır. “*Daha iyi ithalat yapmak için ihracat*”ın önemine atıfta bulunan Keynesyen teori, ihracata bağlı olarak kaynakların daha etkin ve verimli kullanılabileceğini öne sürmektedir. Bu kapsamda yapılan bazı ampirik çalışmalarda ihracatın ithalata bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İhracatta ortaya çıkacak başarı özellikle geri kalmış bölgelerde insanların yaşam düzeylerinin artırılmasına/iyileştirilmesine imkan sağlayacaktır. 2000’li yıllardan sonra ortaya çıkan küreselleşme/liberalleşme eğilimleri uluslararası ticaret ve bölgesel rekabet gücü açısından ihracatın önemini daha da artırmıştır (Balassa, 1986; Sachs ve Warner, 1995; Frankel ve Romer, 1999; Coe ve Helpmann, 1995; Deng vd. 2009; Sun ve Heshmati, 2010; Mucuk ve Akgün, 2011).

Konya, Türkiye'nin yüz ölçümü bakımından en büyük ili ve nüfus açısından yedinci şehridir. 31 ilçeden oluşan Konya'da TÜİK'in 2013 verilerine göre 2.079.225 kişi yaşamaktadır. Trafik plaka numarası 42'dir. 1875'te kurulan Konya Belediyesi, 1987'de çıkarılan 3399 sayılı yasa gereğince "Büyükşehir" statüsüne kavuşmuş olup, 1989'dan beri belediye hizmetleri bu statüye göre yürütülmektedir. 2014'te 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırları olmuştur (TÜİK, 2013: XIV).

Bu çalışmada bölgesel rekabet açısından önemli bir gelişme potansiyeline sahip olan Konya'nın dış ticaretinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Konya'ya emsal olabilecek illere

ilişkin veriler yardımıyla bir karşılaştırma yapılmıştır. Analizlerde 2002-2013 dönemine ilişkin veriler kullanılmış olup, söz konusu veriler TÜİK, Konya Sanayi Odası ve ilgili kuruluşların veri tabanlarından derlenmiştir.

Konya Anadolu Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları Beyliğine başkentlik yapması ve coğrafi konumu itibarıyla ekonomik açıdan sürekli canlı bir şehir olmuştur. Bu ekonomik hayatın canlılığının temelinde uçsuz bucaksız Konya ovasının varlığı sebebiyle tarımsal faaliyetler etkili olmuştur. Fakat son yıllarda sanayi alanında da büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu durum Konya'nın Türkiye'de tahıl ambarı olma özelliğini değiştirerek, bir sanayi merkezi olma görünümü kazanmasına yol açmıştır.

İl düzeyinde bölgesel rekabetin en önemli aracı OSB'lerdir (Organize Sanayi Bölgeleri). Dünya'da ilk OSB uygulamaları 19. yy'da ABD'de başlamıştır. Türkiye'de Cumhuriyetin ilanından sonra sanayileşme politikaları kapsamında çeşitli çalışmalar yapılmış olmakla birlikte ilk OSB 1962 yılında Bursa'da faaliyete geçmiştir. Bursa'da kurulan OSB için Dünya Bankası kredisinden yararlanılmıştır. OSB uygulamaları için 2000 yılında 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu çıkarılmıştır. Konya'da ise I. Organize Sanayi Bölgesi 1967 yılında, II. Organize Sanayi Bölgesi 1976 yılında ve son olarak da III. Organize Sanayi Bölgesi 1995 yılında kurulmuştur. 1 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla II. ve III. Organize Sanayi Bölgeleri, KOS (Konya Organize Sanayi Bölgesi) olarak birleştirilmiştir. IV. Organize Sanayi Bölgesi çalışmalarında ise gelinen son duruma göre, imar ve parselasyon çalışmaları tamamlanmış olup, İl Özel İdaresi tarafından onaylanmıştır. IV. OSB alanının, Tapu Sicil Müdürlüğünden tapusu çıkarılmış olup, altyapıya ilişkin proje çalışmalarına devam edilmektedir. Konya sanayisi, yapısı itibarıyla diğer ülke illeri sanayilerinden farklı olarak aynı anda birçok alanda faaliyet gösteren sektörleri içerisinde barındırmaktadır (Şahbaz, 2011; KTO, 2013; SOSB, 2016).

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların sektörel dağılımı Tablo-1'de özetlenmiştir.

Tablo- 1: Konya OSB'lerde Faaliyet Gösteren Firmaların Sektörel Dağılımı

No	Sektör	I.OSB	KOS	BÜSAN	Toplam	Oran
1	Otomotiv Yan Sanayi	21	72	67	160	0,16
2	Oto Dış Aksamı, Damper, Kara Sör Sanayi	-	8	9	17	0,02
3	Ziraat Alet Makineleri İmalat Sanayi	14	22	14	50	0,05
4	Makine ve Yedek Parça İmalat Sanayi	11	53	177	241	0,24
5	Döküm Sanayi	12	24	15	51	0,05
6	Kağıt ve Ambalaj Sanayi	5	5	7	17	0,02
7	Sondaj Boru ve Sulama Sistemleri	10	-	-	10	0,01
8	Plastik, Boya ve Kimya Sanayi	13	25	28	66	0,07
9	İnşaat Malzemeleri Sanayi	5	15	45	65	0,07
10	Deri ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi	9	-	7	16	0,02
11	Değirmen Makineleri İmalat Sanayi	9	4	-	13	0,01
12	Demir Dışı Metaller (Alüminyum Sanayi)	7	52	16	75	0,08
13	Gıda Sanayi	-	15	38	53	0,05
14	Ağaç, Mobilya ve Orman Ürünleri	-	3	17	20	0,02
15	Diğer	39	68	26	133	0,13
	Toplam	155	366	466	987	1

Kaynak: KTO, 2013.

Tablo-1'e göre Konya'daki OSB'lerde toplam 987 firma faaliyet göstermektedir. Bu kapsamda söz konusu firmaların 466 tanesi BÜSAN OSB'de, 366 tanesi KOS'da ve 155 tanesi de I. OSB'de yer almaktadır. Sektörel açıdan ele alındığında firmalardan % 24'ünün Makine ve Yedek Parça İmalat Sanayinde faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sektörü % 16'lık payla Otomotiv Yan Sanayii, %8'lik payla Demir Dışı Metaller, % 7'lik payla Plastik Boya ve Kimya Sanayii ile İnşaat Malzemeleri Sanayii takip etmektedir. BU kapsamda Diğer başlığı altında sınıflandırılan sektörlerin payı ise % 13'dür.

2. KONYA EKONOMİSİNİN İHARACAT VE İTHALATI

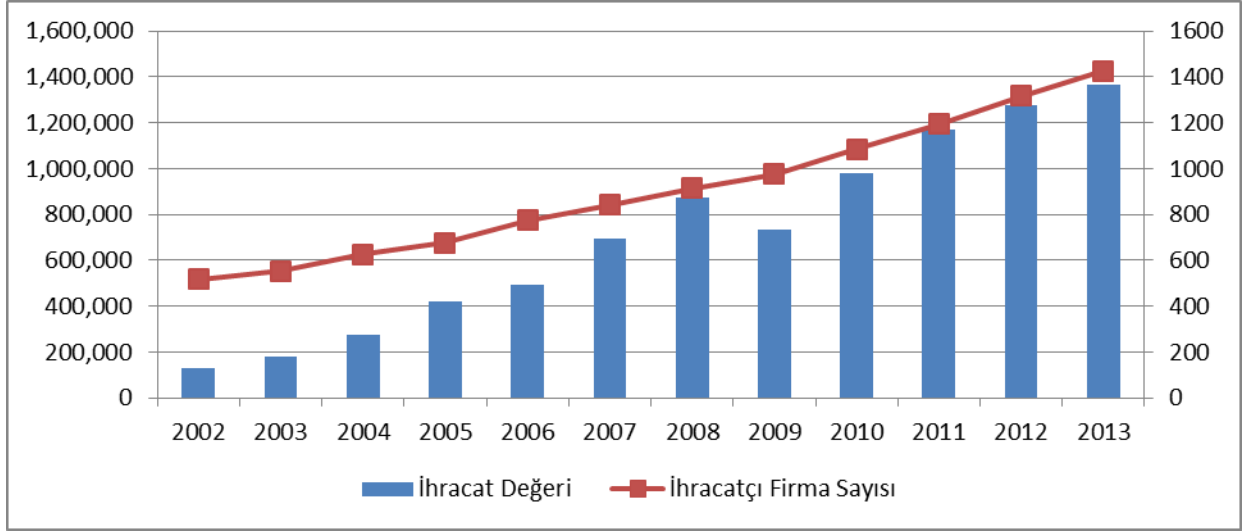
Konya, 104 farklı ürün ve 130 ülkeye yaptığı ihracatla Türkiye'de İstanbul, İzmir ve Ankara'nın hemen arkasından ihracatta çeşitlilik bakımında 4. sırada yer almaktadır. Bu durumda Konya'nın ihracat potansiyelinin büyüklüğü hakkında fikir sahibi olmamıza yardım edecektir. İhraç edilen ürün fazlalığı ihracat yapma potansiyelini arttırmaktadır.

Konya'nın ihracatının artmasındaki en büyük etkenlerden birisi de gerçekleştirilen uluslararası fuarlardır. Konya Ticaret Odası tarafından 1999 yılında kurulan KTO-TÜYAP Uluslararası Fuar Merkezi'nde düzenlenen çeşitli fuarlarda her yıl 500 bine yakın sektör temsilcisi bir araya gelmektedir ve bu da Konya'nın ihracatının artmasında etkili olmaktadır. Zamanla Konya bir fuar ve kongre merkezi haline gelmektedir. KTO – TUYAP Uluslararası Fuar Merkezinde Ayakkabı Yan Sanayi ve Moda; Yapı; Doğalgaz; Makine; Tarım; Gıda; Ambalaj; Plastik; Kauçuk; Ev Ve Yaşam; Güzellik; Kitap; Dekorasyon; Otomotiv gibi alanlarda her yıl yaklaşık 12 uluslararası fuar düzenlenmektedir. KTO - TÜYAP Fuar Alanı'nda gerçekleştirilen uluslararası fuarlarla şehrimizin sanayi ürünleri ve ticareti en iyi şekilde tanıtılarak iş adamlarımızın iş bağlantıları kurmaları ve pazar paylarını genişletmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca bölgeye ve Konya'ya bu amaçla hizmet edecek bir Bölgesel Dış Ticaret Merkezi kurulması ve ihracat yapmak isteyenlere her türlü desteğin sağlanması planlanmaktadır (Altay, 2013: 23).

2.1. İhracat Analizi

Konya ekonomisinin ihracat analizi için ihracatçı firma sayılarından hareketle toplam ihracat değeri, ihracatın sektörel ve ülkelere göre dağılımının yanı sıra Türkiye ekonomisi içerisindeki yeri dikkate alınmıştır.

Şekil-1'de Konya'daki 2002-2013 yılları arasındaki ihracatçı firma sayıları ve ihracat değerleri yer almaktadır.

Şekil- 1: Konya’da İhracatçı Firma Sayıları ve İhracat Değeri (Bin Dolar)

Kaynak: Kadeş, 2014; KTO, 2014; TÜİK, 2014.

Şekil-1 incelendiğinde ele alınana dönemde hem ihracatçı firma sayısının arttığı ve buna bağlı olarak Konya ekonomisinin ihracat değerinde bir artış ortaya çıktığı görülmektedir. Buna göre 2002 yılında 517 olan ihracatçı firma sayısı, 2006 yılında 774’e, 2010 yılında 1086’ya ve son olarak 2013 yılında 1427’ye yükselmiştir. Firma sayısındaki artışa paralel olarak Konya ekonomisinin 2002 yılında 130 milyon dolar olan ihracat değeri, 2006 yılında 493 milyon dolara, 2010 yılında 979 milyon dolara ve son olarak 2013 yılında 1,4 milyar dolara yükselmiştir.

Tablo-2 yardımıyla düzenlenen ihracatın sektörel dağılımı ise Tablo-3’de düzenlenmiştir.

Tablo- 2: Konya’da İhracatın Sektörel Dağılımı (Bin Dolar)

Yıllar	Tarım ve Ormancılık	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	İmalat Sanayi	Toptan ve Perakende Ticaret	Toplam
2002	4752	451	124646	111	129959
2003	6771	392	171132	744	179039
2004	4644	497	267779	2636	275556
2005	4525	216	411495	375	419985
2006	6928	597	482635	3372	493532
2007	24539	917	657003	3398	694111
2008	33631	7327	827956	2309	871223
2009	26091	4832	703347	1727	735997
2010	43820	19456	913592	1917	978785
2011	67735	20134	1077200	3527	1168597
2012	76286	8959	1186609	3769	1275623
2013	77308	11494	1274849	4414	1368078

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-2’de yer alan verilere göre Konya ihracatında en önemli sektör imalat sanayidir. 2002 yılında yaklaşık 130 milyon dolarlık ihracatın 125 milyon dolarlık kısmını karşılayan sektörün 2006 yılı ihracatı 2006 yılında 483 milyon dolara, 2010 yılında 914 milyon dolara ve son olarak 2013 yılında 1,3 milyar dolara çıkmıştır. 2013 yılı verileri dikkate alındığında Konya İmalat Sanayii toplam

ihracatın %93'ünü gerçekleştirmiştir. İmalat sanayini tarım ve ormancılık, madencilik ve taş ocakçılığı ile toptan ve perakende ticaret izlemiştir.

Tablo-3'de düzenlenen veriler ayrıntılı olarak analiz edildiğinde, Tablo-4'de yer alan verilere ulaşılmaktadır.

Tablo- 3: Konya'da İhracatın Ana Sektörlere Göre Dağılımı (2013) (Bin Dolar)

		Değer	%
1	Taşıt Araçları ve Yan Sanayi	287485	23
2	Makine ve Aksamları	283027	23
3	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	193576	16
4	Demir ve Demir Dışı Metaller	131697	11
5	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	103652	8
6	Su Ürünleri Ve Hayvancılık Mamulleri	90669	7
7	Maden ve Metaller	38918	3
8	Savunma Ve Havacılık Sanayii	32565	3
9	Çelik	26578	2
10	Meyve Sebze Mamulleri	22937	2
11	Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri	22370	2

Kaynak: TİM, 2015.

Tablo-3 incelendiğinde 2013 yılında Konya ekonomisinde Taşıt Araçları ve Yan Sanayisinin 287 milyon dolarlık değer ile ilk sırada yer almıştır. Bu sektörü 283 milyon dolar ile Makine ve Aksamları, 193 milyon dolar ile Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri, 132 milyon dolarla Demir ve Demir Dışı Metaller, 104 milyon dolarla Kimyevi maddeler ve Mamulleri takip etmiştir. Bu verilere göre Taşıt Araçları ve Yan Sanayisi toplam ihracatın %23'ünü, Makine ve Aksamları sektörü de benzer şekilde %23'ünü, Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri %16'sını ve Demir ve Demir Dışı Metaller sektörü ise %11'ini gerçekleştirmiştir.

Konya'nın ihracatının ülkeler itibarıyla dağılımı ise Tablo-4'de özetlenmiştir.

Tablo- 4: Konya'nın İhracatında İlk 10 Ülke

2002		2008		2013	
Ülkeler	İhracat (Dolar)	Ülkeler	İhracat (Dolar)	Ülkeler	İhracat (Dolar)
Almanya	11138795	İtalya	65694418	Irak	236481168
Mısır	6833731	Yunanistan	55314905	Almanya	81552145
Rusya Federasyonu	5794335	Irak	52206994	Rusya Federasyonu	55774691
ABD	5269907	Almanya	50111903	İran	49800487
Fransa	4680282	Rusya Federasyonu	48038237	Libya	49270773
Hollanda	4629994	İran	35370667	Suudi Arabistan	46882317
Suudi Arabistan	3905534	Suriye	33991737	Mısır	37572453
Avusturya	3613011	Libya	27466317	Yunanistan	37379600
İngiltere	3483940	ABD	27183283	ABD	35408180
Azerbaycan	3384756	BAE	25062776	İngiltere	33732858
TOPLAM	129959367		871222794		1368078672

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-4'te en fazla ihracat yapılan ülkelerin sıralamaları yıllar itibariyle değişmektedir. Bunun en önemli nedeni, son yıllarda ülke-bölge düzeyinde yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklardır. Konya ekonomisinde üretilen ürünlerin çok çeşitli olmasından dolayı Konya dünyada birçok ülkeye ihracat yapabilmektedir. 2002 yılında Konya'nın ihracatında ilk sırada 11 Milyon dolar ile Almanya yer alırken 1,554 dolar ile Tanzanya son sırada yer almıştır. 2008 yılında ise en fazla ihracat yaklaşık 66 milyon dolarla İtalya'ya yapılırken, Kongo Demokratik Cumhuriyeti 11,520 dolar ile son sırada yer almıştır. Son olarak 2013 verilerine göre dünyada 167 ülkeye ihracat yapan Konya ekonomisini en fazla ihracat yaptığı ülke 236 milyon dolar ile Irak olmuştur. Bu dönemde Faroe Adaları 481 bin dolarlık rakam ile son sırada yer almıştır. Tabloda yer alan rakamlara göre özellikle 2008 yılından itibaren Avrupa'daki ekonomik kriz sebebiyle Konya ekonomisi Ortadoğu ve Asya ülkelerine yönelmiştir. Bu durum ülke çeşitliliğini artırmıştır.

Konya ilinin ihracatı emsal olarak kabul edilen Eskişehir, Kayseri, Adana, Denizli, Gaziantep ve Kahramanmaraş gibi şehirlerle karşılaştırıldığında Tablo-5'deki verilere ulaşılmıştır.

Tablo- 5: Konya ve Benzer İllerin İhracatları (Dolar)

Yıllar	Adana	Denizli	Eskişehir	Gaziantep	K. Maraş	Kayseri	Konya
2002	461040	680541	151065	619536	351569	110305	129959
2003	565281	866083	179607	866153	465104	138732	179039
2004	816249	1196291	214078	1295292	205874	639617	275556
2005	883833	1415355	268761	1652554	229108	702969	419985
2006	958987	1635422	352089	1857722	286321	751660	493532
2007	1166028	2010063	507089	2447656	325518	977544	694111
2008	1304024	2196710	611317	3237061	379376	1122165	871223
2009	1135887	1587500	557848	2952993	430775	964320	735997
2010	1352306	2127923	633981	3518434	531687	1164317	978786
2011	1756356	2639582	766925	4759952	711945	1469400	1168598
2012	1914550	2622545	924830	5579875	753878	1582410	1275626
2013	1916196	2741457	829423	6515194	862603	1765892	1368078

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-5 incelendiğinde ele alınan dönemde Konya'nın ihracatı 9,53 kat artmıştır. Bu bağlamda söz konusu ihracat Adana'da 3,16 kat, Denizli'de 3,03 kat, Eskişehir'de 4,49 kat, Gaziantep'te 9,52 kat, Kahramanmaraş'ta 1,45 kat ve Kayseri'de 15,01 kat artmıştır.

Konya ekonomisinin Türkiye ekonomisinin geneli ile karşılaştırma yapıldığında Tablo-6'de yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo- 6: Konya'nın Türkiye İhracatındaki Payı (Bin Dolar)

Yıllar	Türkiye	Konya	Konya'nın Türkiye İhracatındaki Payı (%)
2002	36059089	129959	0,36
2003	47252836	179039	0,38
2004	63167153	275556	0,44
2005	73476408	419985	0,57
2006	85534676	493532	0,58
2007	107271750	694111	0,65
2008	132027196	871223	0,66
2009	102142613	735997	0,72
2010	113883219	978786	0,86
2011	134906869	1168598	0,87
2012	152461737	1275626	0,84
2013	151802637	1368078	0,90

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-6'ya göre Konya'nın Türkiye ihracatı içerisindeki payının her geçen yıl yükseldiği tespit edilmiştir. Buna göre 2002 yılında % 0,36 olan söz konusu oran, 2006 yılında %0,58, 2010 yılında % 0,86 ve son olarak 2013 yılında % 0,90 olmuştur.

İllerin ihracat rakamları ve Türkiye ihracatındaki payları ise Tablo-8'de yer almaktadır.

Tablo- 7: Türkiye'de İllerin İhracatları ve Toplam İhracattaki Payları (2013)

Sıra	İller	İhracat (Bin Dolar)	Türkiye İhracatındaki Payı (%)
1	İstanbul	78719221	51,86
2	İzmir	9484108	6,25
3	Kocaeli	9105919	6
4	Bursa	8927814	5,88
5	Ankara	7672284	5,05
6	Gaziantep	6515194	4,29
7	Denizli	2741457	1,81
8	Sakarya	2250874	1,48
9	Hatay	2097846	1,38
10	Adana	1916196	1,26
14	Konya	1368079	0,90

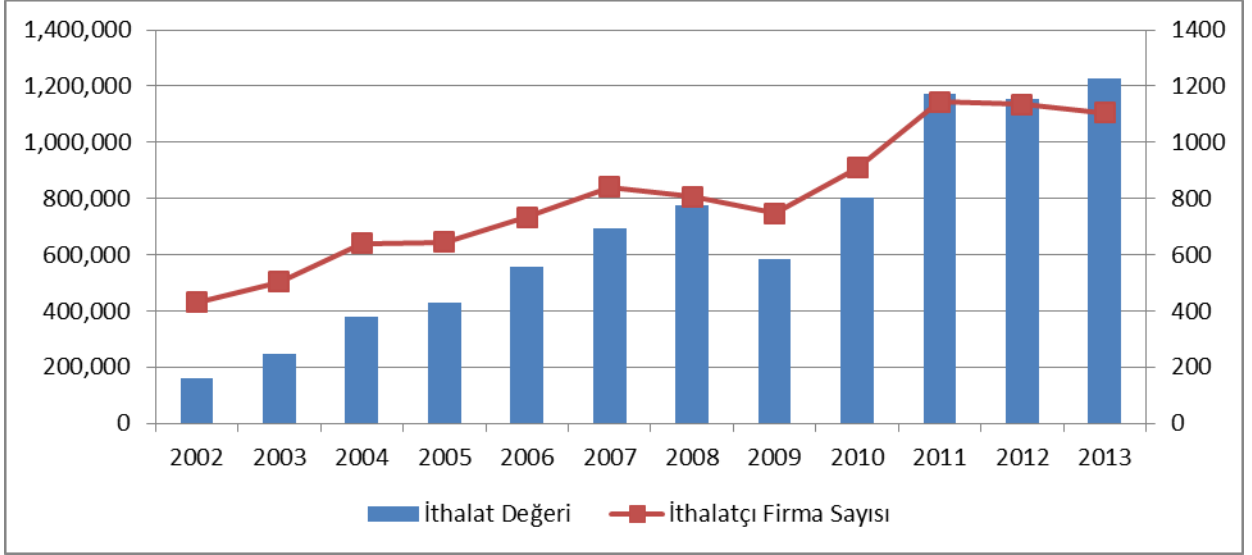
Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-7'ye göre Türkiye'nin ihracatında İstanbul 79 milyar dolarlık ihracat ve %51,86'pay ile ilk sırada yer almaktadır. İstanbul'u 9,5 milyar dolarla İzmir, 9,1 milyar dolarla Kocaeli, 8,9 milyar dolarla Bursa ve 7,7 milyar dolarla Ankara takip etmektedir. Böylece Konya ekonomisi yaklaşık 1,4 milyar dolarlık ihracat değeri ile Türkiye'nin toplam ihracatının % 0,9'unu gerçekleştirmiştir.

2.2. İthalat Analizi

Konya'daki 2002-2013 yılları arasındaki ithalatçı firma sayıları ve ithalat değerleri Şekil-2 yardımıyla özetlenmiştir.

Şekil- 2: Konya'da İthalatçı Firma Sayıları ve İthalat Değeri (Bin Dolar)

Kaynak: BUTSO, 2013; TÜİK, 2015.

Şekil-2'de 2002 yılında 431 olan ithalatçı firma sayısı sürekli olarak artmış; 2006 yılında 733'e, 2010 yılında 909'a ve son olarak 2013 yılında 1106'ya yükselmiştir. İthalatçı firma sayısındaki söz konusu artışa paralel olarak ithalat değeri de sürekli olarak artmış; 2002 yılında 161 milyon dolar olan ithalat, 2006 yılında 556 milyon dolara, 2010 yılında 802 milyon dolara ve son olarak 2013 yılında 1,23 milyar dolara yükselmiştir. Konya'da ithalatın sektörel dağılımı Tablo-8'de gösterilmektedir.

Tablo- 8: Konya'da İthalatın Sektörel Dağılımı (Bin Dolar)

Yıllar	Tarım ve Ormancılık	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	İmalat Sanayi	Toptan ve Perakende Ticaret	Toplam
2002	12742912	2021923	145253292	1545979	161564106
2003	12870459	1889293	228376608	1781948	244921044
2004	29550339	2494222	339742242	5783024	377698390
2005	11212651	3312695	406336168	6159553	427021067
2006	11212651	3312695	535139838	6159553	555828780
2007	86856371	1627080	600319465	6787052	695624775
2008	173890526	14904666	578205569	8399411	775418185
2009	98624322	24889825	455279617	4670110	583483069
2010	134261603	3470254	657840398	7248433	802841756
2011	206891020	4878909	949795309	8994789	1170863856
2012	214483849	4858017	924053816	9193977	1153774350
2013	262044596	38096583	939750366	9798134	1249700244

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-8'e göre Konya'da ihracatta olduğu gibi ithalatta da ilk sırada imalat sanayisi gelmektedir. 2002 yılında 162 milyon dolarlık toplam ithalatın 145 milyon dolarlık kısmı İmalat Sanayii tarafından yapılmıştır. Söz konusu rakam 2006 yılında 535 milyon dolara, 2010 yılında 658 milyon dolara ve son olarak 2013 yılında 940 milyon dolara yükselmiştir. Bu rakamlara göre imalat sanayinin toplam ithalat içerisindeki payı 2002 yılında % 88'düzeylelerinden 2006 yılında % 96'ya çıkmış, 2010 yılında %81'e ve son olarak 2013 yılında % 75'e düşmüştür. 2013 yılı verilerini dikkate aldığımızda, İmalat Sanayini %21'lik payla Tarım ve Ormancılık ve %3'lük payla Madencilik ve Taş Ocakçılığı takip etmiştir.

Konya ekonomisinin ithalatının ülkelere göre dağılımı ise Tablo-9'da yer almaktadır.

Tablo- 9: Konya'nın İthalatında İlk 10 Ülke

2002		2008		2013	
Ülkeler	İthalat (Dolar)	Ülkeler	İthalat (Dolar)	Ülkeler	İthalat (Dolar)
Rusya Federasyonu	18913283	Rusya Federasyonu	93875969	Rusya Federasyonu	168563917
Almanya	17682761	Almanya	68558675	Çin	137505393
Çin	16608143	Çin	68483701	Almanya	106005001
İtalya	15485825	Kazakistan	50181031	İtalya	70211534
Ukrayna	12614444	İtalya	48620758	Kazakistan	49399890
Romanya	12427233	Tayvan	34429515	Suudi Arabistan	48620464
Avusturya	5561171	Belçika	28647131	Tayvan	43695018
ABD	5537781	Ukrayna	27258129	Hollanda	39710602
Japonya	5124630	ABD	23480335	Hindistan	33628846
Litvanya	4949685	Hollanda	22722229	Güney Kore	27509037
TOPLAM	161564106		775418185		1249700244

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-9'a göre ülke sıralamalarında değişiklikler olmakla birlikte ilk 4 ülkenin yerleri değişmemiştir. Buna göre 2002, 2008 ve 2013 yıllarında Konya ekonomisinin ithalatında ilk sırayı Rusya Federasyonu almıştır. Bu ülkeyi 2002, 2008 yıllarında Almanya ve Çin, 2013 yılında ise Çin ve Almanya izlemiştir. 2008 krizine bağlı özellikle Avrupa piyasalarından ithalat yapan Konya'nın bu kriz sonrası tedarikçileri değişmiş ve 2013 yılı verilerine göre Asya'ya ve Uzakdoğu'ya yönelmiştir. Bu bağlamda 2002 yılında sadece Çin ve Japonya'dan ithalat yapılırken, 2013 yılında bu ülkelere Hindistan, Güney Kore, Tayvan, Suudi Arabistan ve Kazakistan eklenmiştir.

Konya ilinin ithalatı emsal olarak kabul edilen şehirlerle karşılaştırıldığında Tablo-10'daki verilere ulaşılmıştır.

Tablo- 10: Konya ve Benzer İllerin İthalatları (Dolar)

Yıllar	Adana	Denizli	Eskişehir	Gaziantep	K.Maraş	Kayseri	Konya
2002	618770	319344	137510	658227	201323	408115	161564
2003	844900	476042	211040	1000182	264684	494161	244921
2004	1125065	489713	271327	1332130	333756	818622	377698
2005	1265050	720875	262820	1686155	356717	913418	427021
2006	1441273	1012591	325580	1846300	435827	1095115	555829
2007	1918628	1376425	388425	2269084	812307	1291328	695625
2008	2151647	1634676	511848	2793357	531429	1387750	775418
2009	1692782	1146484	413332	2128417	545686	1001632	583483
2010	2228986	1730895	615195	3430219	806061	1449376	802426
2011	2974779	2262650	627502	4723312	1188472	1724364	1170864
2012	3046332	2262295	645143	5053993	1037028	1589201	1153774
2013	2747149	2350060	700657	6658020	1157102	1755165	1226470

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-10'a göre ele alınan dönemde en yüksek ithalat artışı 9,12 kat ile Gaziantep'te gerçekleşmiştir. Gaziantep'i sırasıyla; Konya 6,59 kat, Denizli 6,36 kat, Kahramanmaraş 4,75 kat, Eskişehir 4,1 kat, Adana 3,44 kat ve Kayseri ili 3,3 katlık bir artışla takip etmektedir.

3. KONYA EKONOMİSİNİN DIŞ TİCARET DENGESİ

Mikro veya makro ölçekte bir sektörün veya bir ekonominin rekabet gücünün veya performansının ölçümünde dış ticaret dengesi oldukça önemlidir. Tablo-11'de Konya ekonomisinin 2002-2013 döneminde dış ticaret analizinin özeti yer almaktadır.

Tablo- 11: Konya'nın Dış Ticaret Dengesi (Bin Dolar)

Yıllar	İhracat Değeri	İthalat Değeri	Dış Ticaret Dengesi	İhracat Değeri/İthalat Değeri
2002	129959	161564	-31605	0,80
2003	179039	244921	-65882	0,73
2004	275556	377698	-102142	0,73
2005	419985	427021	-7036	0,98
2006	493532	555829	-62297	0,89
2007	694111	695625	-1514	0,99
2008	871223	775418	95805	1,12
2009	735997	583483	152514	1,26
2010	978786	802426	176360	1,22
2011	1168598	1170864	-2266	0,99
2012	1275626	1153774	121851	1,11
2013	1368078	1226470	141608	1,12

Kaynak: TÜİK, 2015.

Tablo-11'e göre 2002 yılında yaklaşık 130 milyon dolar olan toplam ihracat değeri yıllar itibariyle sürekli olarak artmış; 2006 yılında 494, 2010 yılında 979 ve son olarak 2013 yılında ise 1,37 milyar dolara yükselmiştir. Benzer şekilde Konya'nın toplam ithalatı da ele alınan dönemde genel anlamda artmış; 2002 yılında 161 milyon dolar olan toplam ithalat, 2006 yılında 556, 2010 yılında 802 ve son olarak 2013 yılında 1,22 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu verilerden hareketle hesaplanan dış ticaret dengesi göz önüne alındığında, bazı yıllarda dış ticaret dengesinin fazla, bazı

yıllarda ise açık verdiği belirlenmiştir. Buna göre 2008, 2009, 2010, 2012 ve 2013 yıllarında ihracatın ithalatı karşılama oranı 1'in üzerinde, diğer yıllar ise altında kalmıştır. Değerin 1'in üzerinde olması ilgili ekonominin rekabet gücünün yüksek, altında olması ise düşük olduğuna işaret etmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada bölgesel rekabet açısından önemli bir gelişme potansiyeline sahip olan Konya'nın dış ticareti incelenmiştir. Ayrıca, Konya'ya emsal olabilecek illere ilişkin veriler yardımıyla bir karşılaştırma yapılmıştır. Analizlerde 2002-2013 dönemine ilişkin veriler kullanılmış olup, söz konusu veriler TÜİK, Konya Sanayi Odası ve ilgili kuruluşların veri tabanlarından yararlanılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre Konya'daki OSB'lerde toplam 987 firmanın faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Bu firmalardan % 24'ü Makine ve Yedek Parça İmalat Sanayiinde, % 16'sı Otomotiv Yan Sanayii ve % 3'ü ise diğer sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Konya ilinin ihracat performansı analiz edildiğinde; 2002 yılında 517 olan ihracatçı firma sayısı, 2013 yılında 1427'ye yükselmiştir. İhracat yapan firma sayısının artışına paralel olarak ihracat değeri de artmış; 2002 yılında 130 milyon dolar olan ihracat 2013 yılında 1,4 milyar dolar olmuştur. Bu ihracatın %93'ü imalat sanayi tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülke bazında dikkate alındığında zamanla farklılıklar ortaya çıkmış; Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik sorunlardan dolayı 2008 yılından itibaren ihracatın yönü Ortadoğu ve Asya ülkelerine dönmüştür. Bu kapsamda 2013 yılı verileri dikkate alındığında Konya'nın 167 ülkeye ihracat yaptığı tespit edilmiştir. Bunlardan en fazla ihracat yapılan ülke 236 milyon dolar ile Irak olmuştur. İller bazında yapılan kıyaslamalarda ele alınan dönemde Konya'nın ihracı 9,53 kat artarken, söz konusu artış Adana'da 3,16, Denizli'de 3,03, Eskişehir'de 4,49, Gaziantep'te 9,52, Kahramanmaraş'ta 1,45 ve Kayseri'de 15,01 oranında olmuştur.

Konya'nın ithalat performansı incelendiğinde ise, 2002 yılında 431 olan ithalatçı firma sayısı, 2013 yılında 1106'ya yükselmiştir. Söz konusu firmalar tarafından yapılan toplam ithalat da yıllar itibariyle sürekli olarak artmış; 2002 yılında 161 milyon dolar olan ithalat, 2013 yılında 1,23 milyar dolara yükselmiştir. İhracatta olduğu gibi ithalatta da ilk sırada imalat sanayisi almıştır. 2013 yılında toplam ithalat içerisinde imalat sanayisinin payı %75, tarım ve hayvancılık sektörünün payı ise %20'dir. Diğer taraftan 2002 yılında 162 milyon dolar olan ithalat 2013 yılında 1.25 milyar dolara yükselmiştir. Ülke rakamları dikkate alındığında, Konya'nın en fazla ithalatı Rusya Federasyonundan gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu ülkeyi yıllar itibariyle farklılık olmakla birlikte, Almanya ve Çin izlemiştir. İller açısından bir karşılaştırma yapıldığında ise, ele alınan 2002-2013 döneminde en yüksek ithalat artışı 9,12 kat ile Gaziantep'te gerçekleşmiştir. Gaziantep'i sırasıyla; Konya 6,59 kat, Denizli 6,36 kat, Kahramanmaraş 4,75 kat, Eskişehir 4,1 kat, Adana 3,44 kat ve Kayseri ili 3,3 katlık bir artışla takip etmiştir.

Son olarak Konya ekonomisinin dış ticaret dengesi incelendiğinde, bazı yıllarda dış ticaret dengesinin fazla, bazı yıllarda ise açık verdiği belirlenmiştir. Buna göre 2008, 2009, 2010, 2012 ve 2013 yıllarında ihracatın ithalatı karşılama oranı 1'in üzerinde, diğer yıllar ise altında kalmıştır. Değerin 1'in üzerinde olması Konya ekonomisinin rekabet gücünün yüksek, altında olması ise düşük olduğuna işaret etmektedir. Konya'nın rekabet gücünde ortaya çıkan bu olumlu gelişmenin nedenleri arasında, Konya Ovası Projesi ve Yüksek Hızlı Tren Projesi gibi kamu yatırımlarına bağlı olarak bölgenin yatırımcılar açısından cazip hale gelmesi sayılabilir.

KAYNAKÇA

ALTAY, Feyzullah (2013), **Konya İhracat Analizi Dış Ticarete Yön Verecek (1)**, Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi, Sayı: 306, s.22-25.

BALASSA, Bela (1986), **Policy Responses to Exogenous Shocks in Developing Countries**, American Economic Review, 1986(5), s.75-78.

BUTSO (Burdur Ticaret ve Sanayi Odası) (2013), **İthalatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı**, http://www.butso.org.tr/belgeler/veriler2014/ithalat_rakamlari_2002_2013.pdf, Erişim Tarihi: 18.02.2016.

COE, David T. ve Elhanan Helpman (1995), **International R&D Spillovers**, NBER Working Paper, No. 4444.

ÇOBAN, Orhan (2015), **İktisada Giriş**, Atlas Akademi, Konya.

DENG, Keyu; Li, Yuhong; Wang, Xiaoyin (2009), **An Empirical Study on the Contribution of Foreign Trade to the Economic Growth of Southwest Minority Region of China**, Computational Intelligence and Software Engineering, CiSE 2009, International Conference on, 11-13 Dec, Wuhan China.

FRANKEL JEFFREY A. ve David Romer (1999), **Does Trade Cause Growth?**, American Economic Review, 89(3), s.379-399.

KADEŞ, Cenk (2014), **2014 Yılı Adana Dış Ticaret Raporu**, http://www.adana-to.org.tr/WebDosyalar/Yayinlar/Adana%20D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret/ADTR_2015.pdf, Erişim Tarihi: 18.02.2016.

KTO (Konya Ticaret Odası), (2013), **Konya Ekonomisine Genel Bakış**, www.kto.org.tr/d/file/1.-konya-ekonomisine-genel-bakis.doc, Erişim Tarihi: 18.02.2016.

KTO (Konya Ticaret Odası), (2014), **Konya Ekonomi Raporu 2013**, <http://www.kto.org.tr/d/file/konyaekonomiraporu2013.pdf>, Erişim Tarihi: 18.02.2016.

MUCUK, Mehmet ve Ali Akgün (2011), **İhracat ve İthalat Arasındaki İlişkilerin Konya Ekonomisi Bağlamında Değerlendirilmesi**, Üçüncü Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı, Konya, s.182-191.

SACHS, Jeffrey D. ve Andrew M. Warner (1995), **Economic Reform and Process of Global Integration**, Brookings Papers on Economic Activity, 26(1), s.1-118.

SOSB (Sivas Organize Sanayi Bölgesi) (2016), **Dünya' da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları**, http://www.sivasosb.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=97&Itemid=95, Erişim Tarihi: 18.02.2016.

SUN, Peng ve Almas Heshmati (2010), **International Trade and its Effects on Economic Growth in China**, IZA Discussion Paper No. 5151, Bonn, Germany.

ŞAHBAZ, Ussal (2011), **Türkiye'nin OSB Deneyimi**, http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1298561949-2.Turkiye_nin_OSB_Deneyimi.pdf, Erişim tarihi: 18.02.2016.

TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) (2015), **2001-2013 İhracat ve İhracat Rakamları**, <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rakamlari-tablolar.html>, Erişim tarihi: 09.10.2015.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2013), **Seçilmiş Göstergelerle Konya 2013**, Ankara: TÜİK Yayını, Yayın No: 4228.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2015), **Dış Ticaret İstatistikleri**, <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10.11.2015.